

Eindnota m.b.t. het wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming ingediend door de heer Gol, Minister van Justitie

1. Door Minister van Justitie, Gol, werd in juli jongstleden een wetsontwerp betreffende de jeugdbescherming ingediend dat momenteel onderworpen is aan het advies van de Raad van State.

Dit ontwerp beoogt, volgens de Minister, een dubbele doelstelling:

1) enerzijds wil het de bevoegdheid afbakenen van de materies inzake jeugdbescherming die op grond van art. 5 § 1, II, 6° van de bijzondere wet van 8.8.1980, nationaal zijn gebleven;

2) anderzijds wil het maatregelen voorzien van aard om de jeugddelinquentie beter te bestrijden en de veiligheid van de burgers doeltreffender te verzekeren.

2. Vanuit de bezorgdheid en de permanente aandacht voor een uitbouw van de jeugdbescherming die zoveel mogelijk tegemoet komt aan de noden en behoeften van jongeren en gezinnen met moeilijkheden, werd binnen de Bond een grondige bespreking gewijd aan dit wetsontwerp.

3. De Bond is van oordeel dat het op dit ogenblik noodzakelijk is dit wetsontwerp en de achterliggende filosofie in zijn geheel te toetsen aan het standpunt van de Bond inzake jeugdbescherming en inzake de relatie ouders-kinderen. Een latere meer artikelsgewijze studie van het ontwerp dient vanuit deze toetsing te gebeuren eerder dan vanuit een louter technisch-juridische invalshoek.

4. Bij het bepalen van een standpunt is de Bond uitgegaan van de vraag welke de gevolgen zijn of kunnen zijn voor de betrokkene, dit zijn in de eerste plaats de jongeren en daarnaast de ouders en gezinnen als zodanig, van

- enerzijds het wetsontwerp en de achterliggende filosofie;
- anderzijds van het ressorteren van de jeugdbeschermingsmaterie onder de bevoegdheid van de nationale overheid of van de gemeenschappen.

5. *Gevolgen van het wetsontwerp*

5.1. *T.a.v. de ouders en de relatie ouders-kinderen*

5.1.1. Met betrekking tot de gevolgen van de voorziene wijzigingen aan de wet van 1965 betreffende de jeugdbescherming, stelt de Bond dat deze een verregaande inmenging in de opvoedingspraktijk toelaten die een aantasting betekenen van de integriteit van de gezinnen en de relatie ouders-kinderen in ernstige mate compromitteren.

De Bond is het erover eens dat dergelijke ombuiging van de geest van de wet van 1965, met een grote sociale controle op de gezinnen tot gevolg, *onaanvaardbaar* is:

5.1.1.1. – in het ontwerp verliest de maatregel van opvoedingsbijstand

zijn hulpkarakter en krijgt een strafkarakter: *ouders kunnen correctioneel gestraft worden wanneer zij de opgelegde maatregelen niet navolgen!!* (art. 59 van het ontwerp);

– bovendien worden de aanleidingen om een maatregel van opvoedingsbijstand t.a.v. de ouders uit te spreken uitgebreid naar de situatie van kind in gevaar – volgens de memorie van toelichting ook in die situaties waar het kind gevaar loopt door *zijn eigen bezigheden* – en in de situaties van schoolverzuim. De ouders worden ook in die situaties verantwoordelijk gesteld;

– de ontzetting uit de ouderlijke macht dient volgens de memorie van toelichting gezien te worden als een maatregel van strafrecht. Waar in de geest van de wet van 1965 de ontzetting als de meest verregaande maatregel t.a.v. ouders werd gezien, krijgt deze maatregel nu het karakter van bijkomende straf.

5.1.1.2. Door deze grotere repressie t.a.v. ouders wordt immers de opvoedingsrelatie als het ware gecontroleerd, kan de rechter zich mengen in de opvoeding zelf.

In dat verband verwijst de Bond naar zijn standpunt reeds ingenomen bij de voorbereiding van de wet van 1965.¹ Daarin werd de zelfbeschikking van het gezin vooropgezet en iedere bevoogding van ouders afgewezen en werd gepleit voor een werking met jongeren, met gezinnen om zo een adequaat antwoord te vinden op de gestelde problematiek.

De Bond gaat ervan uit dat het in eerste instantie aan de gezinnen zelf toekomt om uit te maken hoe de verhoudingen binnen het gezin geregeld worden. Gezinnen en jongeren met moeilijkheden dienen alle mogelijkheden te krijgen om zelf een oplossing voor hun probleem te zoeken. Daarbij werd gepleit voor een infrastructuur waarop ouders een beroep moeten kunnen doen 'zodat een oplossing voor gezinsstrubbelingen zou mogelijk zijn zonder dat daarvoor het gerecht zich met de zaak moet bemoeien... Want elk gerechtelijk ingrijpen blijft noodzakelijk een reactie op een delict, op een vervanging van een falend gezinsgezag door de openbare macht. De rol van de jeugdrechter moet beperkt blijven tot ingrijpen iedere maal dat het gaat om het beslechten van een geschil, om het beëindigen van een conflict'.²

Op grond van subsidiariteitsbeginsel dient aan vrijwillige, niet-dwangmatige hulpverlening de voorkeur gegeven boven dwangmatige hulpverlening op gang gebracht door een maatregel van de jeugdrechter. Dat dit dringend optreden van de jeugdrechter, via een maatregel met hulpkarakter, nu wordt omgebogen tot een bestraffend optreden waarbij ook de interventiemogelijkheden t.a.v. gezinnen worden vergroot is onaanvaardbaar.

De Bond wenst er in dit verband nog op te wijzen dat in de wet van 1965 het begrip 'opvoeding' gewijzigd werd in 'omstandigheden waarin hij wordt opgevoed' en dit op advies van de Raad van State, aangezien het hanteren van het begrip 'opvoeding' juist een oordeel inhoudt omtrent de waarde van de opvoeding, hetgeen ongeoorloofd is op grond van het zelfbeschikkingsrecht van het gezin.

5.1.1.3. Waar in vele gezinnen gepoogd wordt de relatie ouders-kinderen een eigentijdse invulling te geven binnen de beperkte ruimte die daarvoor in ons hui-

1. Bond der Grote Gezinnen van België, *Naar een moderne jeugdbescherming, 1912-1962*, p. 13 e.v.

2. *idem* 1, p. 16.

dig Burgerlijk Recht beschikbaar is, zal daarentegen een repressief optreden t.o.v. de ouders onvermijdelijk een strakker optreden van de ouders t.o.v. hun kinderen veroorzaken, m.a.w. door de strengere controle op de uitoefening van het ouderlijk gezag wordt eveneens de eigenheid en de zelfontplooiing van kinderen en jongeren ernstig aangetast.

De Bond verwijst in dat verband naar zijn standpunt inzake 'de rechtspositie van jongeren'.³ Daarin wordt gepleit voor een nieuwe afbakening van de (rechts)verhouding ouders/kinderen waarbij het recht op betekenisverlening en zelfontplooiing voor de jongere wordt erkend en die aansluit bij de dagelijkse realiteit waarin vele gezinnen wensen te leven, waarbij gepoogd wordt een relatie op basis van gelijkwaardigheid uit te bouwen.

Het streven van vele ouders en kinderen naar een relatie waarin gepoogd wordt ruimte te scheppen voor de eigen ontplooiing van de persoonlijkheid zowel van ouders als van kinderen, wordt door een bestraffend optreden ernstig bedreigd. Bovendien is een bestraffend optreden tegenover ouders die verantwoordelijk zijn, ook al hebben ze vaak niet de middelen of mogelijkheden om hun verantwoordelijkheid op te nemen, niet mogelijk zonder de (rechts)verhouding ouders-kinderen opnieuw te bekijken.

5.2. *T.a.v. de jongeren in het kader van de strijd tegen jeugddelinquentie*

– De Bond stelt vast dat Minister Gol een strengere en repressieve aanpak van de jeugddelinquentie nodig acht. Als motivering daarvoor wordt door de Minister enerzijds de stijging van de jeugdmisdadigheid als een ernstige bedreiging voor de openbare orde en de veiligheid van de burgers naar voren gebracht en anderzijds de stelling dat jongeren (vanaf 15 jaar) bewust zijn van en verantwoordelijk zijn voor hun misdaden.

– De Bond stelt vast dat in de memorie van toelichting van het ontwerp – waar het blijkbaar in de bedoeling ligt de zware, uitzonderlijke en in het oog springende delinquentie te viseren – in feite de totaliteit van de jeugd in een ongunstig daglicht wordt geplaatst waardoor het beeld van de gehele jeugd wordt vertekend en de gehele jeugdbescherming verengd wordt tot jongeren die geweldsmisdrijven plegen.

– De Bond is van oordeel dat de stelling dat de jeugdmisdadigheid in die mate is toegenomen of verzaamd dat een aanpak ervan in de richting van een bestraffend optreden wordt nodig geacht, niet kan gesteund worden op een subjectief gevoel van onveiligheid en onzekerheid, maar dient gesteund op feiten, concrete cijfers en onderzoek. Al te vaak wordt hierbij immers slogantaal en demagogie gebruikt.

– De Bond acht het onaanvaardbaar dat de samenleving in een periode van crisis, waarvan een grote massa jongeren de eerste slachtoffers zijn en waarbij zij opgezadeld worden met een vaak uitzichtloze toekomst, als *enig* antwoord een louter repressief beleid zou te bieden hebben.

De Bond stelt dat in deze context een repressiever optreden niets kan oplossen. De Bond stelt daartegenover dat alles in het werk dient gesteld te worden om de uitbouw van een *positief* jeugdbeleid te bevorderen en te realiseren.

– De Bond stelt dat – indien de jeugdmisdadigheid zou zijn toegenomen – in de wet van 1965 middelen aanwezig zijn die een oplossing kunnen bieden; mid-

3. Eindnota nr. 20 *De rechtspositie van de minderjarige*.

delen (cfr. art. 38 van de wet van 1965) die door een vereenvoudiging van de procedure zoals, b.v. door de Unie van Jeugdrechters wordt voorgesteld, gemakkelijker kunnen gehanteerd worden.

Een wijziging van de wet van 1965 in de richting van een bestraffend optreden, brengt mee dat de focus totaal gericht wordt op 'misdad' waardoor de persoon van de jongere en zijn ontwikkeling volledig in de schaduw komen te staan. In dergelijke gedachtengang wordt 'jeugdbescherming' een schuilnaam voor 'bescherming van de maatschappij'.

– De Bond betreurt dat – zelfs indien voor zware geweldsmisdrijven een correctionele bestraffing de enige oplossing zou zijn – het ontwerp de reeds jarenlang sterk aangevochten gevangenisstraf voor jongeren instelt.

De Bond is van oordeel dat de mogelijkheden van experimenten met 'alternatieve' sancties – die zowel in het buitenland (b.v. Nederland) als in eigen land door een aantal jeugdrechters met goed gevolg worden toegepast – grondig moeten onderzocht worden en kansen moeten krijgen vooraleer naar de gevangenisstraf voor jongeren vanaf 15 jaar wordt gegrepen. Bovendien is het mogelijk, via alternatieve sancties met pedagogisch karakter, de aandacht voor slachtoffers van geweldsmisdrijven, die op dit ogenblik weinig aan bod komt, te verwerken.

– De Bond is het er verder over eens dat een discussie nopens de strafwaardigheid van jongeren in samenhang moet gezien worden met een discussie over de rechtspositie van jongeren: heeft het zin jongeren verantwoordelijk te achten voor (bepaalde) 'mis'daden terwijl zij op andere terreinen (handelings)onbekwaam en onverantwoordelijk worden geacht?

De Bond meent dat vanuit deze optiek de discussie over al of niet straffen van jongeren een fundamenteel andere betekenis krijgt.

De Bond pleit er dan ook voor dat een brede discussie zou op gang gebracht worden met betrekking tot de rechtspositie van jongeren en de samenhang handelingsbekwaamheid en strafwaardigheid en wijst in dat verband naar het standpunt vervat in de nota 'Rechtspositie van de minderjarige' en de adviezen betreffende de rechten en de plichten van minderjarigen in het eindrapport van de commissie jeugdbescherming.

6. Gevolgen van het ressorteren van de jeugdbescherming onder de bevoegdheid van de nationale overheid of van de gemeenschappen

6.1. De bijzondere wet van 8.8.1980 betreffende de hervorming van de instellingen bepaalt dat de jeugdbescherming, met uitzondering van de aangelegenheden ressorterende onder het burgerlijk recht, het strafrecht en het gerechtelijk recht (art. 5, § 1, II, 6° van de wet van 8.8.1980) tot de bevoegdheid van de gemeenschappen behoort.

Vanuit deze verdeling van bevoegdheden installeerde Mevr. Steyaert, Vlaamse Minister van Gezin en Welzijnszorg, een werkgroep die de toekomstige jeugdbescherming uittekende als een emancipatorisch jeugdbeleid in het kader van een welzijnsbeleid. De heer Gol, Nationaal Minister van Justitie, stelde het besproken wetsontwerp op dat de nationaal gebleven maatregelen heel ruim opvat, en de jeugdbescherming uittekent als een bestraffingsbeleid.

6.2. De Bond stelt dat tengevolge van de wet van 8.8.1980 de jeugdbeschermingsmaterie *in principe* werd overgedragen aan de gemeenschappen en dit on-

der de categorie 'bijstand aan personen', met aanduiding van de *uitzonderingen* die nationaal blijven. Door deze fundamentele keuze krijgt de jeugdbescherming een nieuw *hoofdaccent* waardoor de jeugdbescherming wordt ondergebracht in het welzijnsbeleid.

De Bond stelt daartegenover vast dat het wetsontwerp van Minister Gol de nationaal gebleven materies heel ruim opvat, met als gevolg dat de gemeenschappen in feite een praktisch uitgeholde bevoegdheid zouden overhouden wat de jeugdbescherming betreft en de door de staatshervorming aan de gemeenschappen geboden kansen tot een geëigende aanpak op vlak van jeugdbescherming dode letter zouden blijven.

6.3. De Bond acht het onaanvaardbaar dat deze bevoegdheidsafbakening zou verlaagd worden tot een technisch-juridisch debat.

De discussie tussen de Minister van Gezin en Welzijnszorg en de Minister van Justitie is immers meer dan een technisch-juridische bevoegdheidsdiscussie: voor de Bond gaat het om de confrontatie tussen twee totaal uiteenlopende richtingen voor een toekomstige jeugdbescherming: zal het gaan om een uitbouw van de bijstand, de hulpverlening aan jongeren en gezinnen met moeilijkheden en het kaderen van de jeugdbescherming in een ruimer welzijnsbeleid met aandacht voor de rechten van jongeren of... zal de jeugdbescherming gekaderd worden in een bestraffingsbeleid met het hoofdaccent op een bestrijding van delinquentie en een strakker optreden tegenover ouders?

6.4. De Bond wenst tevens de noodzaak te beklemtonen van een coherent, geïntegreerd (jeugd)welzijnsbeleid. Daarvoor is het noodzakelijk dat alle betrokken departementen hun beleid integreren in een globale beleidsvisie. Het is dan ook onaanvaardbaar dat door het voorliggend ontwerp, waardoor het hoofdaccent inzake jeugdbescherming op repressie wordt gelegd, het departement Justitie deze noodzaak van een gecoördineerd en geïntegreerd beleid negeert.

De Bond wijst in dat verband tevens naar de in het ontwerp opgenomen voorstellen inzake de aanpak van de kindermishandeling.

Uit deze voorstellen blijkt dat *op geen enkele manier rekening wordt gehouden* noch met opgedane ervaringen of bestaande initiatieven m.b.t. de opvang en hulpverlening bij kindermishandeling noch met beleidsopties uit andere departementen.

Daardoor dreigt het beleid inzake aanpak van kindermishandeling twee verschillende richtingen uit te gaan hetgeen een onaanvaardbare discondantie in het beleid teweeg brengt en de pogingen om tot het noodzakelijk geïntegreerd beleid te komen eenvoudig de pas afsnijdt.

6.5. Tot slot acht de Bond het onaanvaardbaar dat een ingrijpende wetsinnovatie zoals vervat in het ontwerp, niet voorafgegaan wordt door een consultatie van personen en organisaties werkzaam op het terrein vna de jeugdbescherming en het jeugd- en gezinswelzijn.

Bond van Grote en Jonge Gezinnen,
Troonstraat, 125,
1050 Brussel.